

שיחות הר"ן – אות עו

1) שיחות הר"ן – אות עו

שמעתי בשמו מכבר שספר: שלמד כל הארבעה שלחורערוף שלש פעמים. (1) פעם אחת כפשוטו. (2) ופעם שני למד וגמר אותם והיה יודע בכל דין ודין מארבעה שלחורערוף השרש שלו בגמרא פרוש רש"י ותוספות. (3) ופעם שלישי למד וגמר אותם וזכה לידע בכל דין ודין סוד הפונה של הדין, מפני מה הדין כך עלפי סוד. וכפי הנשמע כל זה היה בימי נעוריו כי אחר כך חזר וגמר אותם עוד כמה פעמים.

ודרך זה היה תמיד שהיה לומד הרבה הרבה כל ימיו עד הסוף, אפלו בעת החולאת הכבד שהיה לו בסוף. ואף עלפי שהיה עליו טרחא דצבורא שהיה עוסק הרבה עמנו ועם כל אנשיו לקרבם לעבודת ה', ולתן לנו עצות בכל עסקינו וכו' וכו', וגם מחו היה משוטט תמיד בהשגות גבוהות ונוראות תמיד וכו' וכו', אף על פני כך היה עוסק בלמוד התורה בפשיטות הרבה בכל יום ויום. ולא היה טרוד כלל, רק תמיד היה בשוב הדעת. ובענין זה היה חדוש נפלא ואי אפשר לספר מזה כלל. ומחמת זה היה לו פנאי על כל דבר. ותמיד היה למודו במהירות גדול מאד.

והיה לומד כמה דפין פוסק בשעה אחת עם כל הפרושים כלם שסביב הארבעה "שלחן ערוך" הנדפסים בקרב גדול, (שהם ה"טורי זקנים" וה"מגן אברהם" וה"באר הגולה" ו"פרי חדש" ו"עטרת זקנים" וכיוצא בהם בשאר החלקים).

וספר, שבעת שהעולם מכינים עצמן להתפלל בבקר, בעת שמתחילין להתקבץ עד שמתחילין להתפלל, באותה השעה הוא לומד ארבעה דפין פוסק. וכן כל מה שלמד גמרא או פוסק וכיוצא הכל היה במהירות גדול מאד.

וספר עמנו הרבה בענין זה, שטוב ללמוד במהירות ולבלי לדקדק הרבה בלמודו. רק ללמוד בפשיטות בזריזות. ולבלי לבלבל דעתו הרבה בשעת למודו מענין לענין, רק יראה להבין הדבר בפשיטות במקומו. ואם לפעמים אינו יכול להבין דבר אחד, אל יעמד הרבה שם ויניח אותו הענין וילמד יותר להלן. ועלפי הרב ידע אחר כך ממילא מה שלא היה מבין בתחלה, כשילמד כסדר בזריזות להלן יותר.

ואמר: שאין צריכין בלמוד רק האמירה לבד, לומר הדברים כסדר, וממילא יבין. ולא יבלבל דעתו בתחלת למודו שירצה להבין תכף, ומחמת זה יקשה לו הרבה תכף ולא יבין כלל. רק יכניס מחו בהלמוד ויאמר כסדר בזריזות וממילא יבין. ואם לא יבין תכף – יבין אחר כך. ואם ישארו איזה דברים שאף על פי כן לא יוכל לעמד על פונתו, מה בכך? כי מעלת רבוי הלמוד עולה על הכל, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (שבת סג.): 'לגמור והדר לסבר ואף על גב דלא ידע מה קאמר' שנאמר: 'גרסה נפשי לתאבה וכו'' (תהלים קיט, כ).

כי על ידי רבוי הלמוד שילמד במהירות ויזכה ללמוד הרבה, על ידי זה יזכה לעבר כמה פעמים אלו הספרים שלומד, לגמורם ולחזור להתחיל ולגמורם פעם אחר פעם. ועל ידי זה ממילא יבין בפעם השני והשלישי כל מה שלא היה מבין בתחלה, כל מה שאפשר להבין ולעמד על דבריהם.

ודבר הרבה מאד בענין זה. ואי אפשר לבאר דברים אלו בכתב היטב. אבל באמת הוא דרוך עצה טובה מאד בענין הלמוד. פי על ידי זה יכולים לזכות ללמוד הרבה מאד לגמר כמה וכמה ספרים וגם יזכה להבין הדברים יותר, מאשר היה לומד בדקדוק גדול כי זה מבלבל מאד מן הלמוד. וכמה בני אדם פסקו מלמודם לגמרי על ידי רבוי הדקדוקים שלהם. ומאומה לא נשאר בידם. אבל כשירגיל עצמו ללמוד במהירות כנ"ל בלי דקדוקים הרבה, התורה תתקיים בידו, ויזכה ללמוד הרבה מאד, גמרא ופוסקים כלם, ותנייף ומדרשים וספרי הזהר וקבלה ושאר ספרים כלם. וכבר מבאר (לעיל כ"ח) שיחתו של רבנו ז"ל, שטוב לאדם שיעבר בחייו בכל הספרים של התורה הקדושה.

ופעם אחד חשב רבנו ז"ל, מה שהאדם צריך ללמוד בכל יום עד שאין היום מספיק. דהינו לגמר בכל שנה ש"ס עם הרי"ף והרא"ש, וארבעה שלח'ערוף הגדולים, וכל המדרשים פלם, וכל ספרי הזהר ותקונים וזהר חדש, וכל ספרי קבלה מהאר"י ז"ל. גם צריכין ללמוד איזה שעור ביום בקצת עיון. ועוד חשב הרבה דברים. גם צריכין לומר תהלים בכל יום, ותחנונות ובקשות הרבה הרבה. ואז ספר הרבה מענין זה שצריכין ללמוד במהירות גדול ובזריזות ולבלי לבלבל דעתו בדקדוקים הרבה מענין לענין. והדברים הללו הם בדוקים ומנסים.

גם לא היה מצוה לחזר תכף על למודו, רק רצונו תמיד היה ללמוד הספר או הפוסק שלומד כסדר מראשו לסופו בזריזות, ואחר כך יתחיל פעם שני ויגמר אותו פלו. וכן פעם אחר פעם.

גם אמר: לבל יהיה נבהל מזה שהזהיר שצריכין ללמוד כל כך בכל יום, כי גם אם אינו זוכה ללמוד כל כך, אף על פירכו הוא יכול להיות איש כשר באמת.

וגם כבר ספר מזה שיכולין להיות איש כשר אפילו אם אינו יכול ללמוד כלל, ואפלו צדיק יכולין להיות אף על פני שאינו למד כלל. רק בעל השגה אין יכולין להיות פיאם כשהוא למדן בגמרא פרוש רש"י ותוספות. אבל איש כשר וצדיק גמור יכולין לזכות אפלו מי שהוא איש פשוט לגמרי, ילא עליך המלאכה לגמר ואי אתה בן חורין להבטל ממנה' (אבות ב).

(2) ספר המידות – "לימוד" (ר' נחמן מברסלב זי"ע)

(ח) כל מה שלמד אדם בעולם הזה והיה נמנע אצלו לעמד על אמתת כונת הלמוד בשלמות, יזכה להבין על אמתתה בעולם הבא.
(ח) ללמוד אדם אפלו בלא הבנה.

(3) אורחות צדיקים – פרק כז

ועוד בדור הזה נשתכחה התורה, מחמת כי הלומדים הללו סבורים לעשות כמו הראשונים להחזיק בפלפולים, אך אינם דומים לחכמי צרפת כלל וכלל. שלבם היה פתוח כאולם, ותורתם הייתה אומנותם, והיו ממייתים עצמם עליה יומם ולילה; לכן השיגו וידעו בפלפולם. אבל עכשו אינם יודעים כן... ואמרי (שבת סג א): מעיקרא לגמר איניש, והדר לסבר. וכל זה אינם עושים עתה, כי כל אחד רוצה ללמוד תוספות, וכל חידושים וחידושי דחידושים, קודם שידע צורת התלמוד. אם כן איך יצליחו, כיון שעושה להפך ממה שאמרו חכמי התלמוד? כי כל מה שנאמר בתלמוד הכל אמת, ואין להשיב עליו או לשנותו, ולא להוסיף ולא לגרוע.

(4) רחמי האב – ערך "לימוד" (ר' יעקב קטינא זצ"ל)

צדיקים בשער התורה עוד זאת אומר לי לבי עצה טובה למי שלא זכה ולא השיגה ידו בתורה או מי שטרוד מאוד בעסקיו ודאגות ואין דעתו צלולה ללמוד בעיון שילמוד בכל יום דף גמרא ופרק משניות באמירה בעלמא כלומד הוזהר אף שאינו מבין מה קאמר כי הלשון מסוגל לנפש ובלתי ספק שישאר עכ"פ קצת בלבו ואני הכרתי סנדלר א' שלא היה לו יד בלימוד והיה גומר בכל שנה סדר הש"ס באמירה בעלמא והיה צלם אלקים על פניו כאחד הגדולים גם הוזהרו מאוד בניי ללמוד מקטנותכם ד' ש"ע הקטנים עם

(5) מסכת קידושין דף פב.

...רבי שמעון בן אלקעזר אומר: ראית מימיך חיה ועוף שיש להם אמונות, והן מתפרנסין שלא בצער. והלא לא נבראו אלא לשמשני, ואני נבראתי לשמש את קוני, אינו דין שאתפרנס שלא בצער?! אלא שהרעותי מעשי וקפחתי את פרנסתי...